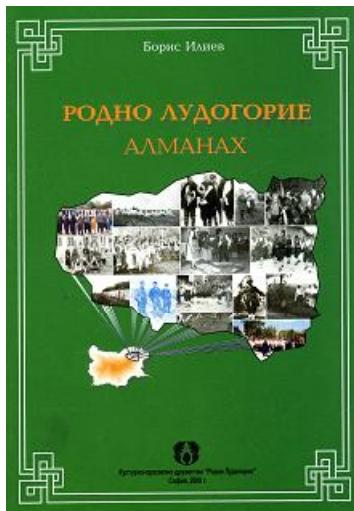

Н О В И К Н И Г И

Алманахът, посветен на историко-географската област Лудогорие (Делиорман) включва както лични многогодишни изследвания на автор-съставителя – изтъкнатият краевед **Борис Илиев**, така и публикации и изследвания на други автори, сведения, спомени и съхранени легенди на местни жители.

Б. Илиев е третият автор след В. Маринов и В. Дойков, който се заема с цялостно изследване на тази област и първият, който описва северното Лудогорие и определя границите му с Дунавското побережие и Добруджа.

Материалът е изложен в 5 тематични раздела. Първият („Лудогорието, земя родно-хлебородна“) съдържа географски сведения за областта, развити на базата на изследванията предимно на В. Маринов. Определени са границите и обхвата на Лудогорието (5 600 км² с население 200 669 души, 2001 г.) и се привеждат кратки сведения за геоложкия строеж, подробно описание на релефа, водите, климата и най-типичните особености на флората и фауната като предпоставки за поминъка на населението. Към раздела са включени стихове, откъси от пътеписи, научни изследвания и впечатления на посетители за природните забележителности, които допълват представата за облика на Лудогорието.

Вторият раздел („Лудогорието, земя кръстопътна“) е посветен на историческото развитие на Лудогорието. По следи от материалната култура на населението и исторически източници се установява, че то е било обитавано от дълбока древност. Специално място е отделено на падането на Лудогорието под османско робство (1388 г.), заселването му с турци и тюркски племена, обезбългаряването в резултат на масови избивания, прокуждане и асимилиране, и заселването на татари и черкези след Кримската война. Засетнат е и периодът от 1913 до 1940 г., когато Северното Лудогорие е в пределите на Румъния. В раздела се привеждат подробни сведения за отражението на историко-политическите събития в страната върху политическия, стопанския и културния живот на областта, за заселванията на българи и изселванията на турци, за участието на местното население във войните и в революционните борби, за превръщането на голяма част от горите и пасищата в ниви, за отношенията между нейните етноси, включително и за „голямата екскурзия“. Нашироко и правдиво са отразени социалистическият период и съвременният преход към пазарна икономика, с характерните им положителни и отрицателни страни и последици. В подкрепа на историческите факти в края на раздела са приложени текстове от запазени апокрифи, ръкописни книги, летописи, извадки от пътеписи, статии, разкази, дневници и спомени на местни жители.

„Битуването на българите и турците тука е от шестстотин години и то е преминавало ту в добросъседство, ту в противопоставяне и изолация, без обаче особен стремеж за взаимно опознаване, което би ги направило по-близки и по-приемливи едни за други.“

Б. Илиев

Третият раздел („Лудогорието, земя добросъседска“) е най-ценната част на книгата и принос на автора. В нея се прави подробен обзор на всички населени места в Лудогорието. Съставен е по налични селищни истории, отпечатани монографични изследвания и справочници, материали на местни краеведи и кръжоци, лични проучвания на автора, включително анкетни по общини и кметства. Населените места са разгледани по области и общини. В общините са подредени по азбучен ред, разпределени по групи, съобразно етническият им състав и са придружени със скица за мястото на общината в областта и на населеното място в общината. Броят на жителите на населените места най-често е даден според юридическото население по време на анкетирането, а не според постоянното население по време на преброяването, което пък е позволило на автора да приведе и данни за етническият състав. Проследена е историята на имената на селищата. За повечето от тях се посочва времето и местопроизхода на първите и по-късните заселвания на българи и масови изселвания на турци. Отбелязват се и случаите на опожаряване, разрушаване и обезлюдяване по време на войни, вътрешни размирици и чумави години. Заслужено място се отделя на откриването на първите училища, църкви и читалища, и на техните дейци. Описани са и най-съществените събития в историята на селищата. Тяхното съвременно развитие е отразено чрез състоянието на земеделските кооперации и дейността на арендаторите на обработваемите земи. Не са изпуснати и имената на заслужилите за съответните населени места общественици и стопански дейци, както и местните природни, културни и исторически забележителности.

Четвъртият раздел („Пантеон на Лудогорието“) включва биографични справки на изтъкнати наши и чуждестранни творци и личности, родени, живели и работили в и за Лудогорието – учени, поети, писатели, общественици, културно-просветни дейци, спортисти, борци за национално и социално освобождение и др.

Петият раздел („Лудогорието, земя на духовни ценности“) е посветен на духовните ценности на лудогорското население. Местните етноси са наследили и съхранили богати традиции и добродетели. В алманаха акцентът се поставя на особеностите, различията и приемствеността в техния бит и духовност. Обект на разглеждане са съвременните изяви в празничните системи и фолклора, календарните и семейно-битовите празници и обичаи, различните чествания. Особено място заемат легендите за Демирбаба, почитан от всички етноси. Текстът в раздела е придружен със значителен снимков материал, отразяващ местните етнографски особености.

Алманахът представлява богат извор за опознаване и основа за по-нататъшно всестранно изучаване на Лудогорието. Освен за тесни специалисти той е предназначен и за широк кръг читатели, които със сигурност ще обогатят своите познания за тази интересна историко-географска област в България.

Проф. дгн **Николай Мичев**